

szczególnie w odniesieniu do dylematów natury etycznej związanych z praktyką przysposobiania dziecka do rodziny zastępczej.

Dorota Bis
Katedra Pedagogiki Chrześcijańskiej KUL

Milan Dariusz Lesiak, *Polska nauka o teatrze w latach 1945-1975*, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego 2008, ss. 534.

Nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Wrocławskiego ukazała się monumentalna *Polska nauka o teatrze w latach 1945-1975* autorstwa Milana Dariusza Lesiaka. Uniwersytet Wrocławski jest ośrodkiem mającym duże zasługi, związane z teatrologią (m.in. pomnikowa edycja materiałowa *Wprowadzenie do nauki o teatrze*, t. I-IV, pod redakcją Janusza Deglera). Książka ta ukazuje się jako 19. w serii *Dramat – Teatr* pod redakcją Janusza Deglera i jako numer 3040 serii wydawniczej „Acta Universitatis Wratislaviensis”.

Monografia stanowi poszerzoną wersję rozprawy doktorskiej, napisanej pod kierunkiem prof. Janusza Deglera. Temat to bardzo ambitny i obszerny. „Książka przedstawia dzieje polskiej nauki o teatrze w latach 1945-1975, a głównym jej zadaniem jest przejrzyste, systematyczne uporządkowanie stanu wiedzy o historii dyscypliny w tym okresie” (s. 5). *Terminus ad quem*, rok 1975, kiedy powstała w Polsce teatrologia jako dyscyplina akademicka, został przeceniony przez Autora. Dyscyplina ta znakomicie się rozwijała, zanim stała się kierunkiem studiów na Uniwersytecie Jagiellońskim i w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie.

Praca poświęcona jest tylko teatrowi polskiemu; poza obszarem zainteresowań Autora pozostał teatr powszechny oraz krytyka teatralna, aczkolwiek są od tej zasady odstępstwa.

W rozdziale I ukazano dzieje teatrologii polskiej w omawianym okresie, biorąc pod uwagę rozwój świadomości tej dyscypliny, jej zadania i cel. Przedstawiono instytucje, w których była uprawiana, szkolnictwo teatralne, dyskusje o teatrologii.

Rozdziały II-VII zawierają przegląd stanu badań nad kolejnymi okresami dziejów teatru polskiego, utożsamianymi przez Autora z okresami w historii literatury: staropolskim, oświeceniowym, romantycznym, pozytywistycznym, młodopolskim i dwudziestolecia międzywojennego.

W ostatnim, VIII rozdziale, pt. *Teoria dramatu i teatru. Wybrane zagadnienia* Autor przybliżył rozważania teoretyczne nad dramatem i teatrem. Ze względu na

ważność tej problematyki rozdział ten powinien być zamieszczony na początku, przed rozdziałami historycznoteatralnymi.

W *Zakończeniu*, które powinno być raczej zatytułowane *Podsumowanie*, Autor dokonuje syntezy najważniejszych osiągnięć badań nad teatrem z lat 1945-1975, przypominając główne rozprawy poświęcone teatrowi w poszczególnych okresach jego rozwoju. Zdanie, iż „polska teatrologia startowała po wojnie w zasadzie od zera”, jest niezupełnie prawdziwe. Świadczą o tym dokonania teatrologii w okresie międzywojennym, omówione przez prof. Eleonorę Udalską, a także przez samego Autora na początku każdego rozdziału, w podrozdziałach zatytułowanych *Tradycja bawarska*.

W *Zakończeniu* jest wiele powtórzeń w stosunku do głównego korpusu pracy; powinno być ono bardziej syntetyczne. Za największe osiągnięcia polskiej teatrologii Autor uważa opracowanie dziejów teatru staropolskiego i oświeceniowego oraz teatru okresu dwudziestolecia międzywojennego. Ponadto – rekonstrukcje wizji scenicznej, zawartej w utworze dramatycznym, dyskusję nad teatralną i literacką koncepcją dramatu, a także rekonstrukcje granego dawniej przedstawienia (Jerzy Timoszewicz: *Dziady* Leona Schillera, Jerzy Got: *O Weselu* Wyspiańskiego).

Autor podkreśla rolę czasopism specjalistycznych, szczególnie „Pamiętnika Teatralnego”, w rozwoju nauki o teatrze.

Autor przypomina także ważne typy publikacji teatrologicznych, bibliografie, repertuary, krytyczne wydania tekstów dramatycznych, wydania dokumentów dawnych. „Pozycje [te] stanowiły rodzaj bazy dla stale rozwijającej się nauki o teatrze [...]. Dopiero na takim fundamencie mogły sukcesywnie powstawać prace historyczne o poszczególnych etapach [dziejów teatru]”. Następnie Autor dokonuje, chyba już niepotrzebnie, ponownego przeglądu prac poświęconych kolejnym okresom w rozwoju teatru. Słusznie podkreśla znaczenie badań historycznych w nauce o teatrze, owocujących rekonstrukcjami i zapisami przedstawień teatralnych.

Pod koniec zakończenia omówiono walory książki Zbigniewa Raszewskiego *Krótka historia teatru polskiego*, wydanej już po *terminus ad quem*, w roku 1977.

Ważną częścią książki jest *Kalendarium*. Ważniejsze fakty z lat 1945-1975, związane z powojenną organizacją życia teatralnego, szkolnictwem teatralnym i nauką o teatrze. Ta część pracy jest – zgodnie z zamierzeniem Autora – „tłem dla rozwoju powojennej teatrologii”.

Pracę uzupełnia obszerna, licząca 85 stron, *Bibliografia adnotowana*, zawierająca wykaz i omówienie ważniejszych publikacji o dramacie i teatrze w analizowanym okresie, podzielona na opisy opracowań poświęconych poszczególnym okresom literackim, a w ich obrębie – na okresy dziesięcioletnie lub pięcioletnie.

Książka zawiera jeszcze *Alfabetyczny spis opracowań* oraz indeks nazwisk.

Taki układ monografii jest uzasadniony i przejrzysty, choć możliwe były i inne układy. Można było np. ułożyć osiągnięcia teatrologii polskiej według ośrodków badawczych (szkół) i ich mistrzów. Wtedy dobrze by wypadł lubelski ośrodek, w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, którego mistrzynią była prof. Irena Sławińska, kierownik Katedry Dramatu i Teatru. Jej nowatorstwo i ranga dokonań są wielokrotnie przez Autora eksponowane, w części poświęconej teorii dramatu i teatru oraz w rozdziale o teatrze młodopolskim. Chodzi o pionierską w zakresie badań nad dra-

matem Młodej Polski książkę *Tragedia w epoce Młodej Polski* (1948), artykuł teoretyczny *Główne problemy struktury dramatu* (opublikowany w „Pamiętniku Teatralnym” 1958, z. 3-4, wielokrotnie przedrukowywany) oraz o badanie wizji teatralnej, wpisanej w kształt tekstu dramatycznego, którego znakomitym przykładem jest książka *O komediach Norwida* oraz zbiory studiów *Sceniczny gest poety* (1960) i *Reżyser-ska ręka Norwida* (1971).

Książka Milana Dariusza Lesiaka jest publikacją bardzo cenną i pożyteczną. Może służyć wszystkim zainteresowanym teatrem, szczególnie studentom teatrologii jako kierunku studiów oraz uczestnikom seminariów teatrologicznych na innych kierunkach studiów. Jest opracowaniem solidnym, efektem benedyktyńskiej pracy i dokładności. Jej najmocniejszą stroną jest szczegółowa faktografia. Części dokumentacyjne mogą służyć za przykład dokładnej bibliografii polskiej nauki o teatrze. Teraz należy oczekiwać na opracowanie dalszego ciągu dziejów polskiej teatrologii, po roku 1975, obejmującej także teatr powszechny i krytykę teatralną.

Maria Barbara Styk
kierownik Katedry Edukacji Literackiej i Teatralnej KUL

Metoda fonogestów w Stanach Zjednoczonych i w Polsce. Wspomaganie rozwoju językowego dzieci i młodzieży z uszkodzonym słuchem, red. i tłum. Ewa Domagała-Zyśk, Lublin: Wydawnictwo KUL 2009, ss. 320.

Ewa Domagała-Zyśk podjęła się zadania trudnego, a jednocześnie ważnego z punktu widzenia potrzeb współczesnej surdopedagogiki, przybliżyła bowiem wiedzę na temat uszkodzeń słuchu i metody fonogestów stosowanej w kształceniu dzieci i młodzieży z uszkodzeniami słuchu oraz zaprezentowała doświadczenia osób stosujących tę metodę w Stanach Zjednoczonych i w Polsce.

Recenzowana tu publikacja składa się z trzech części.

Część pierwsza zatytułowana *Fonogesty jako metoda komunikowania się z niesłyszącymi dziećmi* zawiera zebrane w czterech rozdziałach podstawowe informacje o uszkodzeniach słuchu oraz o samej metodzie. Pierwsze dwa rozdziały pracy są tłumaczeniem z książki opracowanej przez twórcę metody Cued Speech, amerykańskiego pierwowzoru polskich fonogestów – prof. Roberta Orina Cornetta oraz Mary Elsie Daisey – pedagoga i matki pierwszego dziecka kształconego z zastosowaniem tej metody.

Z kolei rozdziały III i IV opracowane zostały przez twórczynię Polskiej Metody Fonogestów, prof. Kazimierę Krakowiak i obejmują zarówno szczegółową prezentację